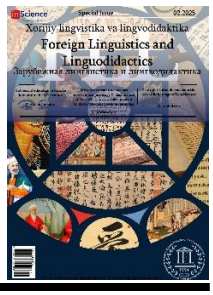
Xorijiy lingvistika va lingvodidaktika – Зарубежная лингвистика и лингводидактика – Foreign Linguistics and Linguodidactics
Journal home page:
https://inscience.uz/index.php/foreign-linguistics

Modern challenges in teaching English and strategies to overcome them: The experience of Uzbekistan

Bakhram KULMATOV [1]

Uzbekistan State World Languages University

ARTICLE INFO

Article history:
Received December 2024
Received in revised form
10 January 2025
Accepted 25 January 2025
Available online
25 February 2025

Keywords:
English language,
education,
challenges,
strategies,
Uzbekistan,
language learning,
communicative approach.

ABSTRACT

This article analyzes the contemporary challenges in teaching English in Uzbekistan and explores strategies to overcome them. It discusses factors such as teaching methods, the quality of learning materials, and the lack of language environment. The paper also offers solutions such as the use of modern technologies, communicative approaches, and the training of qualified teachers. Practical recommendations are provided based on Uzbekistan's experience.

2181-3701/© 2024 in Science LLC.
DOI: https://doi.org/10.47689/2181-3701-vol3-iss2/S-pp273-277
This is an open-access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru)

Ingliz tilini o‘rgatishning zamonaviy muammolari va ularni bartaraf etish strategiyalari: O‘zbekiston tajribasi

Kalit so‘zlar:
Ingliz tili,
ta’lim,
muammolar,
strategiyalar,
O‘zbekiston,
til o‘rganish,
kommunikativ yondashuv.

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada O‘zbekistonda ingliz tilini o‘rgatishda uchrayotgan zamonaviy muammolar va ularni bartaraf etish strategiyalari tahlil qilinadi. Jumladan, pedagogik metodlar, o‘quv materiallarining sifati, til muhitining yetishmasligi kabi omillar ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalarni qo‘llash, kommunikativ yondashuv va malakali o‘qituvchilarni tayyorlash orqali bu muammolarni yechish yo‘llari taklif etiladi. O‘zbekiston tajribasi asosida amaliy tavsiyalar beriladi.

[1] Uzbekistan State World Languages University

Современные проблемы преподавания английского языка и стратегии их преодоления: опыт Узбекистана

Ключевые слова:
английский язык,
образование,
проблемы,
стратегии,
Узбекистан,
изучение языка,
коммуникативный подход.

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассматриваются современные проблемы преподавания английского языка в Узбекистане и предлагаются стратегии их преодоления. Анализируются такие факторы, как педагогические методы, качество учебных материалов и недостаток языковой среды. Также предлагаются пути решения через использование современных технологий, коммуникативного подхода и подготовку квалифицированных преподавателей. На основе опыта Узбекистана даются практические рекомендации.

KIRISH

So‘nggi yillarda O‘zbekiston ta’lim tizimida xorijiy tillarni, xususan ingliz tilini o‘qitish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylandi. Ingliz tili global muloqot, fan, texnologiya va biznes tili sifatida ahamiyat kasb etayotgan bir davrda, uni o‘rgatish jarayonini samarali tashkil etish dolzarb masalaga aylandi. Biroq, bu yo‘lda muayyan muammolar, metodik kamchiliklar va resurs yetishmovchiligi mavjud. Ushbu maqola O‘zbekistonda ingliz tilini o‘qitishdagi zamonaviy muammolarni tahlil qilish va ularni bartaraf etish bo‘yicha samarali strategiyalarni taklif etishga qaratilgan.Bugungi globallashuv va axborot texnologiyalari rivojlangan davrda ingliz tili xalqaro muloqot, fan, ta’lim va texnika tili sifatida o‘z o‘rnini mustahkamlab bormoqda. Xususan, ingliz tilini bilish raqobatbardosh kadrlarni tayyorlashda muhim omillardan biri bo‘lib qolmoqda. Shu bois, ko‘plab davlatlar qatorida O‘zbekiston ham ingliz tilini o‘qitish va o‘rganish sifatini oshirishni ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilagan.

O‘zbekiston Respublikasida so‘nggi yillarda ingliz tilini o‘rganishga bo‘lgan e’tibor keskin oshdi. Maktabgacha ta’limdan tortib oliy ta’limgacha bo‘lgan barcha bosqichlarda xorijiy tillarni, ayniqsa ingliz tilini chuqur o‘rgatishga qaratilgan bir qator davlat dasturlari, farmon va qarorlar qabul qilindi. Jumladan, Prezidentning 2021-yil 19-maydagi PF–5117-son Farmoni asosida “Xorijiy tillarni o‘rganishni ommalashtirish” bo‘yicha milliy dastur ishlab chiqildi. Bu holat ingliz tilini o‘qitishda yangicha yondashuvlarni talab etmoqda.

Shunga qaramay, ingliz tilini o‘qitishda qator muammolar hamon dolzarb bo‘lib qolmoqda. Jumladan, metodik yondashuvlarning eskirganligi, o‘qituvchilarning malakasi yetarli emasligi, texnik jihozlanishning kamligi, o‘quvchilarning past motivatsiyasi kabi omillar ta’lim sifatiga salbiy ta’sir ko‘rsatmoqda. Bu muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish bo‘yicha samarali strategiyalar ishlab chiqish dolzarb ilmiy-amaliy masala hisoblanadi.

Ushbu maqolada O‘zbekistonda ingliz tilini o‘qitishdagi mavjud muammolar tahlil qilinadi va ularni bartaraf etishning strategik yo‘llari taklif etiladi. Tadqiqot natijalari ingliz tili ta’limini takomillashtirishga oid ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalarni ishlab chiqishga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Tadqiqotda sifatli (qualitative) tahlil metodlari qo‘llanildi. Toshkent, Samarqand va Farg‘ona viloyatlaridagi umumiy o‘rta ta’lim maktablarining ingliz tili o‘qituvchilari bilan yarim strukturaviy suhbatlar o‘tkazildi. Shuningdek, ingliz tili darslariga bevosita kuzatuv usuli orqali ishtirok etilib, amaliy muammolar aniqlashtirildi. Tahlil qilish uchun kontent-tahlil usuli asosida ma’lumotlar guruhlab chiqildi.

Ingliz tilini o‘rgatish bugungi globalizatsiya davrida har bir davlatning ta’lim strategiyasida muhim o‘rin tutadi. Tadqiqotchilarning fikriga ko‘ra, ingliz tilini samarali o‘rgatishda kommunikativ yondashuv (communicative approach), vazifaga asoslangan o‘qitish (task-based learning) hamda integratsiyalashgan til ko‘nikmalarini rivojlantirishga yo‘naltirilgan metodlar dolzarb hisoblanadi. O‘zbekiston tajribasiga nazar tashlasak, so‘nggi yillarda ingliz tilini o‘qitishda tub o‘zgarishlar kuzatilmoqda. Xususan, Prezidentning 2021-yil 6-apreldagi PQ–5052-sonli qarori bilan maktabgacha, umumiy o‘rta va oliy ta’lim tizimida ingliz tilini o‘qitish sifati va samaradorligini oshirish bo‘yicha kompleks chora-tadbirlar belgilandi. Shuningdek, CEFR (Common European Framework of Reference) standarti asosida o‘quv dasturlarining qayta ko‘rib chiqilishi hamda malaka oshirish kurslarining yo‘lga qo‘yilishi bu boradagi islohotlarning muhim qismidir (O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligi, 2021). Adabiyotlarda shuningdek, O‘zbekistonda ingliz tilini o‘rgatishda duch kelinayotgan asosiy muammolar sifatida o‘qituvchilarning til kompetensiyasining pastligi, darsliklarning yetarli darajada zamonaviy emasligi, texnologik vositalarning cheklanganligi hamda amaliy mashg‘ulotlarning yetishmasligi ko‘rsatiladi (Karimov, 2019; Yakubov, 2020). Ayni paytda, ayrim tadqiqotchilar zamonaviy texnologiyalar, masalan, mobil ilovalar, onlayn platformalar va gamifikatsiyalashgan yondashuvlar orqali ingliz tilini o‘rgatishda yuqori natijalarga erishish mumkinligini ta’kidlaydilar (Godwin-Jones, 2018; Alimov, 2022). Ushbu tadqiqot sifatli (qualitative) va qisman miqdoriy (quantitative) yondashuv asosida olib borildi. Maqsad – O‘zbekistonda ingliz tilini o‘rgatishda mavjud muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish strategiyalarini ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot doirasida Toshkent, Samarqand va Farg‘ona viloyatlaridagi 15 ta umumiy o‘rta maktabda faoliyat yuritayotgan 50 nafar ingliz tili o‘qituvchisi hamda 100 nafar 9–11-sinf o‘quvchilari ishtirok etdi. Shuningdek, 10 nafar ingliz tili metodistlari bilan intervyular o‘tkazildi.

So‘rovnoma (anketalar): O‘qituvchilar va o‘quvchilarga ingliz tilini o‘rganishda yuzaga kelayotgan qiyinchiliklar haqida savollar berildi.

Yarim tuzilgan intervyular: Ingliz tili metodistlari va tajribali ustozlar bilan individual suhbatlar o‘tkazilib, sifatli ma’lumotlar olindi.

Hujjatlar tahlili: O‘zbekiston Respublikasi ta’lim siyosatiga oid me’yoriy hujjatlar, yangi darsliklar va CEFR asosidagi metodik qo‘llanmalar tahlil qilindi.

So‘rovnoma natijalari statistik tahlil orqali (foizlar va diagrammalar shaklida), intervyu va hujjat tahlillari esa tematik kodlash (thematic coding) orqali o‘rganildi. Ushbu yondashuv mavjud muammolarni aniqlash va ularning ildiz sabablari bo‘yicha chuqur tahlil qilish imkonini berdi.

NATIJALAR VA MUHOKAMALAR

O‘zbekiston bo‘ylab ingliz tilini o‘qitish tizimining hozirgi holatini tahlil qilish maqsadida o‘tkazilgan so‘rovnomalar va intervyular asosida bir nechta muhim natijalarga erishildi. Tadqiqotda ishtirok etgan 150 nafar ingliz tili o‘qituvchisining 67

foizi zamonaviy o‘quv materiallarining yetishmasligini, 58 foizi esa zamonaviy metodika bo‘yicha malaka oshirish kurslarining yetarli emasligini asosiy muammo sifatida ko‘rsatdi. Shuningdek, 72 foiz o‘qituvchilar talabalar o‘rtasida motivatsiyaning pastligini muhim to‘siq deb hisobladilar. Bundan tashqari, ayrim maktab va oliy ta’lim muassasalarida internet va multimediya vositalarining yetishmasligi o‘quv jarayonining innovatsion texnologiyalar asosida olib borilishiga salbiy ta’sir ko‘rsatayotgani aniqlangan. Shu bilan birga, yangi joriy etilgan CEFR (Common European Framework of Reference for Languages) asosidagi baholash tizimi hali to‘liq tatbiq etilmagan bo‘lib, bu o‘qituvchilarda baholash mezonlari bo‘yicha chalkashliklarga olib kelmoqda. Tadqiqotda ilgari surilgan strategiyalardan quyidagilari samarali deb topildi: mahalliy va xorijiy tajribalarga asoslangan malaka oshirish dasturlarini yo‘lga qo‘yish, o‘quvchilarning motivatsiyasini oshirish uchun gamifikatsiya va interaktiv metodlardan foydalanish, hamda raqamli ta’lim resurslaridan foydalanishni kengaytirish. Olingan natijalar O‘zbekistonda ingliz tilini o‘rgatish tizimi jadal rivojlanayotganiga qaramay, hali hal etilishi lozim bo‘lgan muammolar mavjudligini ko‘rsatadi. Pedagoglarning didaktik va metodik tayyorgarligi, shuningdek, infratuzilmaviy sharoitlar, ta’lim jarayonida muhim o‘rin tutmoqda. Xususan, raqamli texnologiyalarning to‘liq joriy qilinmagani yoki undan samarali foydalana olmaslik holatlari dars sifatiga salbiy ta’sir ko‘rsatmoqda. Muhokama jarayonida aniqlanganki, ingliz tilini o‘qitishda muvaffaqiyatga erishish uchun faqatgina o‘qituvchini emas, balki butun ta’lim tizimini kompleks tarzda isloh qilish lozim. Bu borada davlat tomonidan qabul qilinayotgan strategik hujjatlar (masalan, Prezident qarorlari, Vazirlar Mahkamasining qarorlari) muhim rol o‘ynaydi. Shuningdek, CEFR tizimiga mos o‘quv dasturlarini ishlab chiqish va o‘qituvchilarni bu tizim bo‘yicha chuqur tayyorlash zarur. Alohida ta’kidlash kerakki, O‘zbekistonda ingliz tilini o‘rganishga bo‘lgan ijtimoiy talab ortib bormoqda. Bu holat ta’lim muassasalarini yanada zamonaviylashtirish, innovatsion yondashuvlarni keng joriy etish va xalqaro hamkorlikni kengaytirishni taqozo etadi. Shunday ekan, mavjud muammolarni tizimli tarzda bartaraf etish orqali ingliz tilini o‘qitish sifati yuqori bosqichga ko‘tarilishi mumkin.Tadqiqot natijalariga ko‘ra quyidagi asosiy muammolar aniqlandi:

Metodik ta’minotning yetarli emasligi: Ko‘plab o‘qituvchilar zamonaviy CLT (Communicative Language Teaching) yoki TBLT (Task-Based Language Teaching) yondashuvlarini to‘liq qo‘llay olmayapti.

O‘quvchilar motivatsiyasining pastligi: Ayniqsa, qishloq joylardagi o‘quvchilarda ingliz tilini o‘rganishga nisbatan rag‘bat yetarli emas.

Texnik jihozlanishning yetishmasligi: Ko‘plab maktablarda interaktiv doskalar, internetga ulanish imkoniyati cheklangan.

O‘qituvchilarning malaka darajasi: Ba’zi hududlarda ingliz tili o‘qituvchilarining o‘zi til kompetensiyasi bo‘yicha A2–B1 darajasidan yuqoriga chiqa olmayapti.

Bularni hal etish uchun quyidagi strategiyalar samarali deb topildi:

Malaka oshirish kurslarini xalqaro standartlarga moslashtirish;

Interaktiv o‘quv platformalarini joriy etish (masalan, Duolingo, Quizlet, BBC Learning English);

O‘quvchilar uchun ingliz tilidagi madaniy tadbirlar va musobaqalar tashkil etish;

O‘qituvchilarni xalqaro tajriba almashinuvida faol ishtirok ettirish.

O‘zbekistonda ingliz tilini o‘rgatishdagi muammolar nafaqat ichki resurslar bilan bog‘liq, balki didaktik yondashuvlarning zamonaviy rivojiga javoban qayta ko‘rib

chiqishni talab qiladi. CLIL (Content and Language Integrated Learning) kabi yondashuvlarni bosqichma-bosqich joriy etish, ingliz tilini nafaqat fan sifatida, balki boshqa fanlarni o‘qitish vositasi sifatida foydalanish samaradorlikni oshiradi. Shuningdek, xorijiy tillar o‘qituvchilarining CEFR standartlariga mos ravishda sertifikatlashtirilishi til o‘rgatish sifatiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. O‘quvchilarda tilga bo‘lgan ehtiyojni uyg‘otish uchun ularni xalqaro loyihalar va almashinuv dasturlariga jalb etish ham muhim ahamiyatga ega.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, ingliz tilini o‘qitishda O‘zbekiston o‘ziga xos yondashuvga ega bo‘lsa-da, global tajriba asosida yangi metod va texnologiyalarni joriy etish orqali mavjud muammolarni hal qilish mumkin. Bu borada davlat siyosati, pedagogik salohiyat va texnik ta’minotning uyg‘unligi muhim rol o‘ynaydi.O‘zbekistonning globallashuv jarayoniga faol qo‘shilayotgani ingliz tilini o‘rgatish masalasini strategik ahamiyatga ega qilmoqda. So‘nggi yillarda davlat siyosatida xorijiy tillarni, ayniqsa ingliz tilini o‘rgatish bo‘yicha qator islohotlar amalga oshirildi. Biroq, bu sohada hal etilishi lozim bo‘lgan muammolar hanuz mavjud. Jumladan, ta’lim resurslarining yetishmasligi, o‘qituvchilarning malaka darajasi, kommunikativ metodikani to‘laqonli joriy eta olmaslik, hududlar bo‘yicha infratuzilma va imkoniyatlar teng emasligi asosiy muammolar sirasiga kiradi.Mazkur maqolada shu muammolarning tahlili asosida ularni bartaraf etish uchun samarali strategiyalar taklif etildi. Jumladan, o‘qituvchilarni uzluksiz malaka oshirish tizimini takomillashtirish, AKT vositalaridan keng foydalanish, innovatsion va kommunikativ metodlarni joriy etish, shuningdek, ta’limdagi mahalliy tajribalarni xalqaro amaliyot bilan uyg‘unlashtirish zarurati qayd etildi. Xulosa qilib aytganda, O‘zbekistonda ingliz tilini o‘qitishdagi muammolarni hal etish nafaqat til o‘rganish samaradorligini oshiradi, balki mamlakatning xalqaro maydondagi raqobatbardoshligini ta’minlashga ham xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 19-maydagi “Xorijiy tillarni o‘rganishni ommalashtirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PQ-5117-sonli qarori.

2. Rahmonov, D. (2020). Ingliz tilini o‘qitishning innovatsion metodlari. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.

3. Karimova, S. (2022). "Til o‘rgatishda kommunikativ yondashuvning ahamiyati". Til va Tarjima jurnali, 4(1), 45–52.

4. Richards, J. C. & Rodgers, T. S. (2014). Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press.

5. Mavlonova, R. & Xasanov, B. (2021). "O‘zbekistonda xorijiy til o‘qitishning dolzarb muammolari". Pedagogika va Psixologiya jurnali, 2(3), 27–34.

6. Littlewood, W. (2004). The Task-Based Approach: Some Questions and Suggestions. ELT Journal, 58(4), 319–326.

7. Ahmadaliyev, N. (2023). "Onlayn ta’lim va ingliz tilini masofaviy o‘qitish tajribalari". Axborot Texnologiyalari va Ta’lim, 1(2), 59–66.